

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اشاراتى عرفانى

دکتر عبدالرضا مظاهرى

نگار

سرشناسه	: مظاهری، عبدالرضا،
عنوان و نام پدیدآور	: اشاراتی عرفانی / عبدالرضا مظاهری.
مشخصات نشر	: تهران: علم، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	: ۳۱۰ ص.
شابک	: 0 - 485 - 224 - 964 - 978
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیا.
موضوع	: ادبیات فارسی -- تاریخ و نقد
موضوع	: عرفان در ادبیات
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۱ الف ۵ / م ۶ PIR۳۳۷۴
رده‌بندی دیوبی	: ۸۱ / ۹۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۰۰۸۰۳۱

نسخه

اشاراتی عرفانی

دکتر عبدالرضا مظاهری

صفحه آرا: لایلا حائری مهریزی (۹۱۲۷۹۴۲۷۲۵)

چاپ اول: ۱۳۹۱

تیراژ: ۱۱۰۰ نسخه

لینتوگرافی: صدف ۸۸۸۳۰۵۳۳

چاپ: گلرنگ یکتا

خیابان انقلاب - خیابان دوازدهم فروردین - خیابان شهدای ژاندارمری

بن بست گرانفر پلاک ۴ تلفن: ۶۶۴۱۲۳۵۸

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

شابک ۰ - ۴۸۵ - ۲۲۴ - ۹۶۴ - ۹۷۸

فهرست مطالب

۴۸	عرفان	مقدمه
۵۳	عقل و عشق	فصل اول:
۵۵	زندان تن	بررسی داستان شیخ سمعان در منطق الطیر
۵۶	غم و درد اجتماع	عطار نیشابوری
۵۶	زن	مقدمه
	فصل چهارم:	رابطه عشق با کفر و فقر
۶۳	وحدت ادیان از دیدگاه مولانا	خلاصه داستان
۶۴	مقدمه	رابطه معرفت با کشف رؤیا
۶۵	وحدت وجود سنگ بنای وحدت ادیان	رابطه زهد با سکر و مستی
۶۷	وحدت انبیاء	رابطه ظاهر و باطن شریعت
۶۸	علل اختلاف ادیان	فصل دوم:
۷۱	واقع‌نمایی حقیقت	رمز در داستان‌های رمزی شیخ
۷۳	یکی بودن حقیقت	شهاب‌الدین سهروردی
۷۵	تفرقه را جدا کردن ادیان از یکدیگر	پیشگفتار
۷۶	مغز ادیان	دلایل رمز
۷۹	راز غرقه شدن در حقیقت	حکمه‌الاشراق
	فطری بودن دین عاملی برای وحدت ادیان	نور در آثار سهروردی
	فصل پنجم	رسائل سهروردی
۸۵	عرفان در غزل حافظ	رساله صغیر سیمرغ
۸۶	مقدمه	لغت موران
۸۶	حافظ و تاریخ	زال و سیمرغ
۸۷	حافظ و نجوم	ابن سینا و رسائل سهروردی
۸۸	حافظ و صنایع ادبی	قصه غربت غربی
۸۹	جهان‌بینی حافظ	فصل سوم:
۹۱	تقسیم‌بندی غزل‌های حافظ	جایگاه عرفان در دیوان پروین اعتصامی
۹۳	بررسی ابیات عرفانی غزل	مقدمه

هنرورزیها و اندیشه‌ها

۹۶

فصل نهم:

غیرت

۹۸

عرفان و نظارت بر جامعه

۱۶۱

هوس

۱۶۲

مقدمه

فصل ششم:

مسائل مقدماتی و پیرامونی عرفان اسلامی

۱۶۳

امروز

مقایسه دردمندی بین منطق الطیر عطار

۱۶۶

امربه معروف ونهی از منکر وارداتی

۱۰۹

نیشابوری و دیوان حافظ

۱۶۷

ایراد بر عرفا (نظارت یا انزوا)

۱۱۶

دردمندی در منطق الطیر

۱۷۰

غزالی و نظارت حاکمان

۱۱۷

دردمندی در حافظ

۱۷۰

ملاقات باباطاهر و طغرل بیک سلجوقی

۱۲۳

مقایسه دردمندی شعر عطار و حافظ

۱۷۱

موعظه ابن عربی به کیکاووس سلجوقی

فصل هفتم:

۱۷۲

شعر عطار و نظارت بر جامعه

رابطه عشق با بلا در عرفان و ادب فارسی

۱۷۴

رابطه عرفا با قرآن و روایات

۱۳۰

مقدمه

۱۷۵

عرفان همراه با نظارت اخلاقی

۱۳۱

بلا از دیدگاه قرآن و حدیث

۱۷۶

امر به معروف و نهی از منکر عارف

۱۳۳

بلا از دیدگاه عرفان

اولیاء آمرون بالمعروف و ناهون عن المنکر

۱۳۴

رحمت در آلام

۱۷۸

نظارت رندانه حافظ بر جامعه

۱۳۶

عشق در حقیقت بلاست

۱۸۰

جایگاه اهل ملامت در نظارت جامعه

۱۳۸

محبت‌مایه تسلی از بلا و مصیبت‌هاست

فصل دهم:

۱۳۹

تسلیم در عشق

۱۸۳

اسقاط تکلیف در عرفان اسلامی

۱۴۰

سبقت رحمت بر غضب

۱۸۴

مقدمه

۱۴۱

جایگاه و عید و عذاب در رحمت الهی

۱۸۵

فرق

فصل هشتم:

۱۸۶

سکر

رابطه عشق و دردمندی با دعا در عرفان

۱۸۸

جمع

۱۴۷

و ادب فارسی

۱۸۹

جمع الجمع

۱۴۸

مقدمه

۱۹۰

اسقاط تکلیف

۱۴۹

آداب دعا

فصل یازدهم:

۱۴۹

شرایط دعا

رابطه انا الحق با توحید در منظر و آیات و

۱۵۰

زمان دعا و اجابت آن

۱۹۷

روایات

۱۵۱

دعوت کردن خداوند دعا کننده را به دعا

۱۹۸

وحدت وجود در عرفان

۱۵۲

علت تأخیر در اجابت دعا

۲۰۰

رابطه وحدت شهود با توحید

۱۵۳

قبولی یا عدم قبولی دعا

۲۰۴

رابطه جمع با توحید

۱۵۵

دعا نشانه‌ای از دوستان خدا

۲۰۵

رابطه جمع‌الجمع با توحید

۱۵۶

حب و درد دوستی در دعا و نیایش

۲۰۸	رابطه اناالحق با توحید	۲۰۸	بررسی دیدگاه‌های اختلافی امام خمینی
۲۱۲	کیفیت ارتباط فعل به بنده و خدا	۲۱۲	در تعلیقیه بر مقدمه قیصری بر
	فصل دوازدهم:		فصوصالحکم ابن عربی
۲۱۹	آموزه‌های عرفانی در قرآن و سنت	۲۷۱	مقدمه
۲۲۰	مقدمه	۲۷۲	وجود
۲۲۱	ذکر و دعا	۲۷۳	مرتبه ذات
۲۲۲	تسبیح موجودات	۲۷۴	مقام احدیت
۲۲۷	شکرگذاری است در برابر ارسال انبیاء	۲۷۴	مقام و احدیت
۲۲۷	علت صلوات بر پیامبر اسلام(ص)	۲۷۵	رابطه اسم رحمان با رحیم
۲۲۹	منافات نداشتن دعا با صبر	۲۷۷	اسماء ذات، صفات و افعال
۲۳۰	مراتب کشف	۲۷۹	جعل ماهیت
۲۳۲	جذبه	۲۸۰	شیثیت ثبوت
۲۳۴	انواع معرفت	۲۸۱	انحصار ممکنات در جواهر و اعراض
	فصل سیزدهم:	۲۸۵	حضرات خمس
	بررسی شبهه‌ی شر در رابطه با اسماءالهی	۲۸۶	انواع حمد الاهی
	در کلام جدید و دیدگاه ابن عربی		فصل پانزدهم:
۲۴۰	مقدمه		بررسی برخی از دیدگاه‌های اختلافی امام
۲۴۱	انواع شرور		خمینی بر شرح قیصری بر فصوصالحکم
۲۴۲	منشاء شر و گناه	۲۹۳	ابن عربی
۲۴۳	تقریر شبهه شر	۲۹۴	معنای حکمت
۲۴۴	شبّهات	۲۹۵	اعیان اسماء
۲۴۹	شر و جایگاه شیطان در آن	۲۹۵	نشأه انسانی
۲۵۰	پاسخ شبهه گناه و شر	۲۹۷	انسان نامیدن انسان
۲۵۱	رابطه مشیت با خیر و شر بودن اعمال	۲۹۸	انسان‌العین
۲۵۳	شبهه علم	۲۹۹	چگونگی تصویر در آینه و آب
۲۵۴	پاسخ شبهه علم	۳۰۱	تنزیه حق تعالی
۲۵۵	پاسخ کلی شبهات	۳۰۲	چگونگی نسبت اسماء
۲۶۴	رابطه اسماء الاهی و خیر و شر	۳۰۳	رابطه حق و خلق
۲۶۵	چگونگی ارتباط رحمت و شر	۳۰۴	تعبیر خواب
	فصل چهاردهم:	۳۰۵	عالمی نبودن اسماء و صفات الاهی
		۳۰۶	اشکال دیدگاه اشاعره
		۳۰۸	قاعده‌الواحد

مقدمه

عارف در هنگام سیر و سلوک عارفانه خود مقاماتی را طی می‌کند و احوالی خاص بر او عارض می‌گردد که بسیار لطیف از عالم مادی ماست. چرا که هم‌سنخ عالم ملکوت گشته و به کشف و شهود رسیده و حجاب‌های مادی را کنار زده و به حقیقت لطیف اشیاء و موجودات عالم هستی رسیده است. آنچه که دغدغه انبیاء و اولیاء الهی بوده تا چشم بصیرت آدمی را بینا نماید و هدایت را از ضلالت جدا نموده و بشر را به آبشخور حقیقی عالم هستی برساند تا بداند که در این عمر کوتاه خود بدلیل چه گمشده‌ای بگردد و با چه چیزی آرام گیرد و از چه بگریزد. این است که حضرت حق، ابتدا این معرفت و شهود را به انبیاء چشانده و چنانکه به ابراهیم (ع) فرمود: «تَری ابراهیم مَلکوتِ السَّمَاوَاتِ وَ الْاَرْضِ». به ابراهیم ملکوت آسمان و زمین را نشان دادیم. و محمد (ص) از خدا خواست که اشیاء را همانگونه که هستند بشناسد: «رَبِّ اَرْنِی الْاَشْیَاءَ کَمَا هِیَ» و آنگاه اولیاء الهی به این معرفت و شهود رسیدند و آنچه را که چشیدند برای ما نقل نمودند تا آنکه اهل دل است و گمشده‌ای دارد، از این دریای معرفت قطره‌ای چشیده و مستی نماید.

و این کتاب حاضر قطره‌ای از این دریاست. چرا که در هر فصل از آن اشارتی عرفانی به یک فیض رحمانی دارد که بواسطه عارفی به ما رسیده است.

از آنجایی که بیشتر فصل‌های این کتاب مربوط به ادبیات عرفانی بود، آنرا «عرفان در ادب فارسی» نامگذاری نمودم. تا اینکه هنگام تنظیم کار و غلط‌گیری، در رؤیایی صادقه در خواب آنرا «اشاراتی عرفانی» نامیدند. و این حقیر نیز چنین نامید و چنین دید. زیرا در هر فصل از یک اشارتی عرفانی پرده برداشته شده است. چنانکه در فصل اول چگونگی گذر شیخ صنعان از زهد به عشق به کمک خواب و مکاشفه را بیان می‌کند. و فصل دوم به رمزگرایی در داستانهای رمزی سهروردی پرداخته و آنگاه درد و عشق و رابطه آنها را با بلا و دعا و ... نمایان ساخته و تا آخر در هر فصلی نکته‌ای بیان شده که امید است پاسخگوی برخی از پرسش‌های بسیاری از تشنگان حقیقت باشد.

و من الله التوفیق

عبدالرضا مظاهری

۱۳۹۱/۸/۱۷ مطابق با عید مبارک غدیر خم ۱۴۳۴